

Choroby zakaźne – najważniejsza jest profilaktyka

Województwo podlaskie wciąż przoduje w liczbie zachorowań na choroby przenoszone przez kleszcze, w tym kleszczowe zapalenie mózgu (KZM), stanowiące jedną z najczęstszych chorób zawodowych w Polsce. O możliwościach poprawy sytuacji zdrowotnej i bezpieczeństwa pracowników z regionu, ale także odpowiedzialności przedsiębiorcy za ochronę zdrowia zatrudnionych dyskutowano 27 września w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego podczas konferencji organizowanej w ramach ogólnopolskiego projektu edukacyjnego Zdrowie Człowiek Profilaktyka.

Województwo podlaskie jako teren endemiczny jest szczególnie narażony na choroby odkleszczowe. W 2018 roku blisko 40% zakażeń KZM pochodziło z tego regionu. Sytuacja jest poważna, ponieważ KZM to w naszym kraju jedna z najczęstszych chorób zawodowych wśród chorób zakaźnych. Podczas konferencji zorganizowanej w urzędzie marszałkowskim w Białymstoku eksperci zwracali szczególną uwagę na boreliozę oraz wirusa KZM powodującego niesprawność neurologiczną i długotrwałą niezdolność do pracy. Ich zdaniem jedynie zaangażowanie szeroko rozumianych pracodawców zapewni możliwość skutecznego zabezpieczenia pracowników przed zakażeniami i ich konsekwencjami. Rosnąca absencja wynikająca z zachorowań to dodatkowe koszty dla pracodawcy i konieczność zmian w organizacji pracy. Z pomocą przychodzi ogólnopolski projekt edukacyjny Zdrowie Człowiek Profilaktyka.

Kleszcze są pajęczakami, które mogą przenosić wiele gatunków bakterii, wirusów i pierwotniaków chorobotwórczych. Jednym z nich

jest wirus kleszczowego zapalenia mózgu, wywołujący zapalenie mózgu, opon mózgowo-rdzeniowych, czy rdzenia kręgowego. Obok poważnych powikłań neurologicznych (w tym porażenia nerwów czaszkowych, niedowładów kończyn, a nawet niewydolności oddychania), u części chorych pojawiają się zaburzenia w sferze psychicznej, od zmian zachowania, poprzez zaburzenia nastroju i emocji po ciężką psychozę. Skutki przebycia kleszczowego zapalenia mózgu (KZM) wiążą się z czasową lub trwałą niepełnosprawnością, długotrwałą rehabilitacją i ograniczeniem lub brakiem możliwości pracy w zawodzie. Spośród licznych drobnoustrojów przenoszonych przez kleszcze, obok wirusa kleszczowego zapalenia mózgu, istotne znaczenie w patologii człowieka w naszym regionie ma bakteria *Borrelia burgdorferi*, która wywołuje boreliozę - najczęściej stwierdzaną chorobą zawodową o etiologii infekcyjnej w Polsce.

- W przypadku boreliozy rzadko dochodzi do zajęcia ośrodkowego układu nerwowego, a już wyjątkowo do zagrażających życiu powikłań. Najczęściej mamy do czynienia z postacią skórną choroby – rumieniem wędrującym. Z kolei KZM, choć występuje dużo rzadziej, charakteryzuje się istotnie cięższym przebiegiem. –
poinformowała Marta Rorat, st. Asystent I Oddziału Zakaźnego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Gromkowskiego we Wrocławiu, p.o. Kierownika Zakładu Prawa Medycznego przy Katedrze Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu.

Istnieje wiele grup ryzyka zawodowego, które narażone są na ukąszenia przez kleszcze. Wśród nich są służby mundurowe, pracownicy wodociągów i kanalizacji, pracownicy zarządów dróg miejskich, leśnicy, pracownicy firm budowlanych, tartaków czy firm specjalizujących się w zagospodarowywaniu terenów zielonych.

Sposobem na uniknięcie przykrych skutków choroby jest zapobieganie im. W tym celu konieczne jest stosowanie przez pracowników oraz pracodawców kilku prostych zasad takich, jak zaopatrzenie się w odpowiednią odzież: jasną i zakrywającą jak największy obszar ciała, stosowanie środków odstraszających kleszcze, systematyczna kontrola ciała i umiejętność właściwego usunięcia kleszcza. Stosowanie wymienionych zasad zmniejsza prawdopodobieństwo ukąszenia i zakażenia. Jednak najpewniejszym sposobem zabezpieczenia się jest szczepienie ochronne. Dotyczy ono jednak obecnie tylko kleszczowego zapalenia mózgu.

- W Polsce od wielu lat dostępne są szczepionki chroniące przed zakażeniem wirusem kleszczowego zapalenia mózgu, ale nie przed innymi drobnoustrojami przenoszonymi przez kleszcze. Szczepienia ochronne są najskuteczniejszym sposobem ochrony przed chorobami zakaźnymi. W przypadku KZM skuteczność pełnego cyklu szczepień sięga niemalże 100%, konieczne jest jednak okresowe podawanie dawek przypominających.

Szczepienia przeciwko KZM zalecane są wszystkim osobom, jednak powinny być nimi objęte przede wszystkim osoby zawodowo narażone na ryzyko ukłucia przez kleszcza: pracownicy eksploatacji lasu, rolnicy, pracownicy straży leśnej, zbieracze runa leśnego, straż graniczna oraz pracownicy zieleni miejskiej– **dodała Marta Rorat.**

Dotychczas w województwie podlaskim systemową ochroną przeciwko kleszczowemu zapaleniu mózgu została objęta głównie grupa zawodowa – leśnicy. Należy jednak pamiętać, że istnieje jeszcze wiele grup ryzyka zawodowego, które podobnie jak i leśnicy są narażeni na ukąszenia przez kleszcze.

- Województwo podlaskie jest terenem występowania chorób, których wektorem przenoszenia są kleszcze. Obecność kompleksów leśnych sprzyja zachorowaniom związanym z istnieniem ognisk w przyrodzie, w których patogeny krążą w biocenozie naturalnych gospodarzy – zwierząt i ich przenosicieli kleszczy. W roku 2018 w powiecie białostockim i mieście Białystok na boreliozę zachorowało 485 osób, współczynnik zapadalności wynosił 109,16 na 100 tys. mieszkańców. Drugą pod względem częstości występowania chorobą przenoszoną przez kleszcze jest KZM. Tu zaczynamy zauważać znaczny spadek – w 2018 roku zarejestrowano 37 zachorowań na KZM w porównaniu z rokiem 2017, gdzie wystąpiły 63 przypadki. Mimo, że liczba osób chorych na boreliozę czy KZM maleje, należy pamiętać, że nadal jest ona bardzo wysoka. Dlatego też zachęcam pracodawców do zabezpieczania pracowników przed tymi infekcjami i licznymi powikłaniami towarzyszącym tym chorobom.

– powiedział Waldemar Kulesza, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku

Obecni na konferencji eksperci zwracali uwagę na ogromne korzyści wynikające z obejmowania pracowników programami profilaktyki zdrowotnej, przy czym to właśnie szczepienia ochronne zostały ocenione jako wysoko efektywne ekonomicznie, gdyż rosnąca liczba absencji pracowniczych przekłada się na wzrost kosztów ponoszonych zarówno przez przedsiębiorców, jak i przez budżet państwa.

Rosnąca absencja chorobowa wywoływana przez różnego rodzaju choroby, w tym również łatwo rozprzestrzeniające się w skupiskach ludzkich choroby zakaźne, generuje dla pracodawcy nie tylko dodatkowe koszty, ale wymusza również stałe zmiany w organizacji pracy. Badania potwierdzają, że szczepienia jako forma profilaktyki

pracy. Badania potwierdzają, że szczepienia jako forma profilaktyki, zwłaszcza w grupach ryzyka zawodowego, dają wymierne korzyści ekonomiczne wynikające ze skutecznej profilaktyki. Dobrym przykładem są także szczepienia przeciwko bakteriom pneumokokowym.

Z danych raportu [1] pt.: „Szczepienia przeciw pneumokokom w populacji osób dorosłych w Polsce. Analiza bieżąca” wynika, że absencja chorobowa istotnie maleje po szczepieniach przeciw pneumokokom (w pierwszym roku o 18%, w drugim – o 21,4%). Wśród chorych ze schorzeniami dolnych dróg oddechowych absencja chorobowa spada w stosunku do absencji notowanej przed szczepieniem odpowiednio o 23 i 60,3%. Z kolei u osób z rozpoznaniem chorób układu krążenia spadek wyniósł 25% w pierwszym roku i 38% w drugim roku po szczepieniu. Spadek dotyczy nie tylko całkowitej liczby dni zwolnienia lekarskiego w roku, ale także liczby pacjentów korzystających ze zwolnień. Biorąc do analizy koszt pośredni jednego dnia nieobecności pracy (wg rachunku po czynnikach kosztów produkcji – ok. 300 zł) średnie zmniejszenie kosztów pośrednich na jednego zawodowo aktywnego szczepionego w pierwszym roku po szczepieniu wynosi 173 zł, a w drugim – 204 zł, dla chorób dolnych dróg oddechowych odpowiednio: 886 i 2307 zł.

- Częsta absencja spowodowana chorobą wymusza na pracodawcy nie tylko zmiany w organizacji pracy, ale również generuje dla firmy dodatkowe koszty związane z organizacją zastępstwa. Dlatego zachęcamy firmy do wdrażania i finansowania działań w zakresie profilaktyki chorób odkleszczowych, stanowiących zagrożenia dla zdrowia i życia. Zestawiając koszt szczepienia ze skalą uzyskanych oszczędności otrzymamy zwrot z tej inwestycji w postaci zmniejszenia chorobowości, a co za tym idzie zmniejszenia absencji i większej

produktywności. Firma, która stwarza bezpieczne i zdrowe miejsce pracy tylko zyskuje. – **powiedział Andrzej Kuczara Prezes Fundacji „Aby Życ”**, współorganizator wydarzenia. - Takie spotkania jak to dzisiejsze służą pokazaniu dobrych praktyk i wywołaniu dyskusji nad poprawą stanu zdrowia pracowników – dodał **Andrzej Kuczara**.

- Obowiązkiem pracodawcy jest dbałość o bezpieczeństwo i higienę pracy pracownika, poprzez zastosowanie wszelkich możliwych środków eliminujących narażenie na czynniki szkodliwe. Kluczowe z punktu widzenia prawa pracy jest nie tylko rejestrowanie szkodliwych czynników w miejscu pracy, ale również informowanie pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą, oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami.

W województwie warmińsko-mazurskim na przestrzeni dwóch lat ma zostać zaszczepionych przeciwko KZM 3000 pracowników Policji. Co ważne koszty przeprowadzenia szczepień ochronnych (wraz ze szczepionkami) w sytuacji wykonywania pracy w narażeniu na działanie szkodliwych czynników biologicznych ponosi pracodawca, z wyjątkiem szczepień przeciw WZW B dla osób wykonujących zawód medyczny, które są finansowane z budżetu Ministerstwa Zdrowia. Jako że szczepienia ochronne przeciwko KZM czy pneumokokom (w grupie dorosłych) nie są refundowane, działania realizowane przez samorządy, jak również pracodawców, odgrywają bardzo ważną rolę w budowaniu bezpieczeństwa zdrowotnego Polaków – podsumowała **Marta Rorat**

Wychodząc naprzeciw potrzebom pracodawców oraz podążając za rekomendacjami polskich i światowych trendów – powstał ogólnopolski projekt „Zdrowie-Człowiek-Profilaktyka” skierowany do przedstawicieli samorządów i pracodawców osób zarządzających zasobami ludzkimi oraz

i pracodawców, osób zarządzających zasobami ludzkimi oraz mających wpływ na kształtowanie polityki zdrowotnej w Polsce. Celem inicjatywy jest zwrócenie uwagi na potrzebę angażowania się w profilaktykę chorób zakaźnych oraz dostarczanie informacji nt. narzędzi, które ułatwią efektywne wdrożenie, przeprowadzenie i ewaluację działań i dostarczanie praktycznej wiedzy nt. pozyskiwania alternatywnych środków do realizacji projektów z zakresu profilaktyki, w tym także ze środków unijnych. Organizatorzy zachęcają pracodawców z całej Polski do korzystania z gotowych rozwiązań dostępnych na stronie projektu www.zdrowieczlowiekprofilaktyka.pl. Oprócz analiz i danych statystycznych oraz regulacji prawnych można znaleźć tam przykłady działań, dobre praktyki oraz porady i wskazówki, w tym informacje o dodatkowym finansowaniu, które pomogą osiągnąć zamierzony cel – zbudowanie zdrowego miejsca pracy. W ramach projektu, organizatorzy oferują również wsparcie ekspertów w kompleksowym planowaniu i wdrażaniu programów profilaktyki zdrowotnej w firmie. Osoby zainteresowane uzyskaniem szerszych informacji na temat możliwości przeprowadzenia działań zdrowotnych proszone są o kontakt poprzez adres mailowy sekretariat@zdrowieczlowiekprofilaktyka.pl.

Spotkanie zorganizowano w ramach ogólnopolskiego cyklu edukacyjnego „Zdrowie Człowiek Profilaktyka” wspólnie z Podlaskim Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Białymstoku oraz Izłą Przemysłowo-Handlową w Białymstoku. Patronat merytoryczny spotkania objęła Fundacja Aby Życ, zajmująca się działalnością na rzecz zdrowia.

Współorganizatorami konferencji jest: **Fundacja „Aby Życ”** powstała w 2007 roku. Inspiracją dla powstania Fundacji „Aby Życ” była choroba wywołana przez meningokoki najbliższego członka rodziny jej założyciela i prezesa – Andrzeja Kuczerę. Fundacja jest

rozinni jej założyciela i prezesa – Andrzeja Kuczały. Fundacja jest organizacją pożytku publicznego, która edukuje i wspiera działania mające na celu zapobieganie chorobom wywołanym przez pneumokoki, meningokoki oraz wirusy, które powodują Kleszczowe Zapalenie Mózgu. Od wielu lat wspiera swoim głosem doradczym działalność projektu Zdrowie Człowiek Profilaktyka, zapewniając jego społeczny i edukacyjny charakt

[i] Raport z 2017 roku autorstwa profesora Andrzeja M. Fala, Doroty M. Fal, M. Kiedik oraz Barbary Gad-Karpierz opracowany na podstawie badań na grupie 1,9 mln osób

mat.org.

oprac.ak/ fot. UMWP